

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญ

หมู่บ้านอินทิล ตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีแหล่งภูมิปัญญาเชิงวัฒนธรรมเกี่ยวกับเตาเผาเซรามิกโบราณ ชื่อว่า เตาอินทิล ซึ่งปัจจุบัน บริเวณดังกล่าวได้รับการพัฒนาให้เป็นพิพิธภัณฑ์ของชุมชน ต่อมาคณะครูโรงเรียนบ้านป่าจี้วังแดงวิทยา นำโดยผู้อำนวยการโรงเรียนมีความสนใจที่จะฟื้นฟูภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์เตาอินทิลและการผลิตเซรามิก จึงนำภูมิปัญญานี้บรรจุเข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอน แต่มีอุปสรรคในความเข้าใจในภูมิปัญญาทั้งการควบคุมเตาเผาและการผลิตเซรามิก จึงร่วมกับคณะอาจารย์และนักศึกษาจากหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีเซรามิก และช่างชุมชน สร้างเตาที่มีแนวคิดในการสร้างจากเตาอินทิลขึ้นมาเพื่อใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ในปี 2560 แต่กิจกรรมที่ดำเนินการยังไม่ครอบคลุมองค์ประกอบที่จะให้ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์เตาอินทิลเกิดความยั่งยืน

ในการผลิตเซรามิก นอกจากเตาเผาแล้ว การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ต้องอาศัยวัตถุดิบเพื่อใช้ในการขึ้นรูป และทำการเผาเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์เซรามิกที่มีลักษณะเฉพาะและสมบัติที่ต้องการ ซึ่งวัตถุดิบในการผลิตเซรามิกโดยทั่วไปจะประกอบไปด้วยวัตถุดิบที่ใช้ผลิตเนื้อดิน และวัตถุดิบที่ใช้ผลิตเคลือบ นอกจากนี้ยังมีสารให้สี ชนิดของวัตถุดิบสามารถแบ่งเป็นสองประเภทหลัก ๆ คือ วัตถุดิบที่มีความเหนียว และวัตถุดิบที่ไม่มีความเหนียว โดยปกติแหล่งดินในธรรมชาติที่นำมาใช้ผลิตเซรามิก จะมีองค์ประกอบของวัตถุดิบเหล่านี้ผสมกันอยู่ในอัตราส่วนต่าง ๆ กัน ขึ้นอยู่กับแหล่งกำเนิดดิน ได้แก่ แร่ดิน ควอตซ์ หินฟันม้าหรือเฟลด์สปาร์ วัตถุดิบทั้งสามนี้มีบทบาทที่แตกต่างกัน และมีความสำคัญต่อการผลิตเซรามิก เช่น แร่ดินทำให้เนื้อดินมีความเหนียวช่วยให้ขึ้นรูปได้ง่าย เมื่อนำไปเผาจะทำให้ผลิตภัณฑ์มีความแข็งแรง ควอตซ์เป็นวัตถุดิบที่ทำให้เกิดเนื้อแก้ว ทำให้เนื้อเซรามิกเมื่อเผาแล้วมีสมบัติทางแสงและเป็นตัวเชื่อมประสานอนุภาคต่าง ๆ ภายในเนื้อเซรามิก และหินฟันม้าเป็นวัตถุดิบที่ช่วยให้เนื้อเซรามิกสุกตัวได้ที่อุณหภูมิต่ำ อย่างไรก็ตาม ดินแต่ละแหล่งมีคุณภาพที่ต่างกัน บางครั้งสามารถนำมาใช้ได้เลยเพียงแค่ล้างแยกเอาสิ่งปนเปื้อนเช่นหินหรือทรายออก บางแหล่งไม่สามารถนำมาใช้ได้ อาจจะต้องแยกเอาสารประกอบเหล็กออกมาหรือไม่ก็ต้องปรับสภาพโดยการเติมวัตถุดิบอื่นลงไปเพื่อให้ได้สมบัติที่ต้องการ กล่าวคือ ผู้ผลิตเซรามิกจะเข้าใจธรรมชาติของดินที่นำมาใช้ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ โดยการทดสอบอย่างง่าย เช่น ความเหนียว ความละเอียด สีหลังเผา เป็นต้น สามารถทำการปรับสภาพให้มีความเหมาะสมได้ รวมถึงประเมินความเพียงพอต่อการนำมาใช้ เพื่อให้การผลิตดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องจนกว่าจะคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์

ในพื้นที่ ตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เคยมีการผลิตเซรามิกมาก่อน จากการสำรวจพบเตาเผาและผลิตภัณฑ์ แสดงว่า ต้องมีแหล่งดินที่สามารถนำมาใช้ผลิตเซรามิกได้ หากมีการสำรวจและพัฒนาให้มีคุณภาพ คาดว่าน่าจะช่วยให้ภูมิปัญญาการผลิตเซรามิกและการใช้ประโยชน์เตาเผาคงอยู่สืบไป และสร้างโอกาสให้กับชุมชนไม่มากนัก

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะสำรวจและพัฒนาแหล่งดินในชุมชน เพื่อนำไปใช้พัฒนาผลิตภัณฑ์เซรามิก ลดการใช้ดินจากแหล่งอื่น ถือเป็น การส่งเสริมกิจกรรมการใช้ประโยชน์เตาอินทิล จนนำไปสู่การสร้างโอกาสให้กับชุมชนได้อุรักษ์ภูมิปัญญาให้อยู่คู่กับชุมชนต่อไป ให้สมกับที่ชื่อว่า หมู่บ้านอินทิล และกลายเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนต่อไป ซึ่งความโดดเด่นนี้จะสร้างโอกาสให้กับชุมชนไม่มากนัก้อย ในมิติต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชน เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

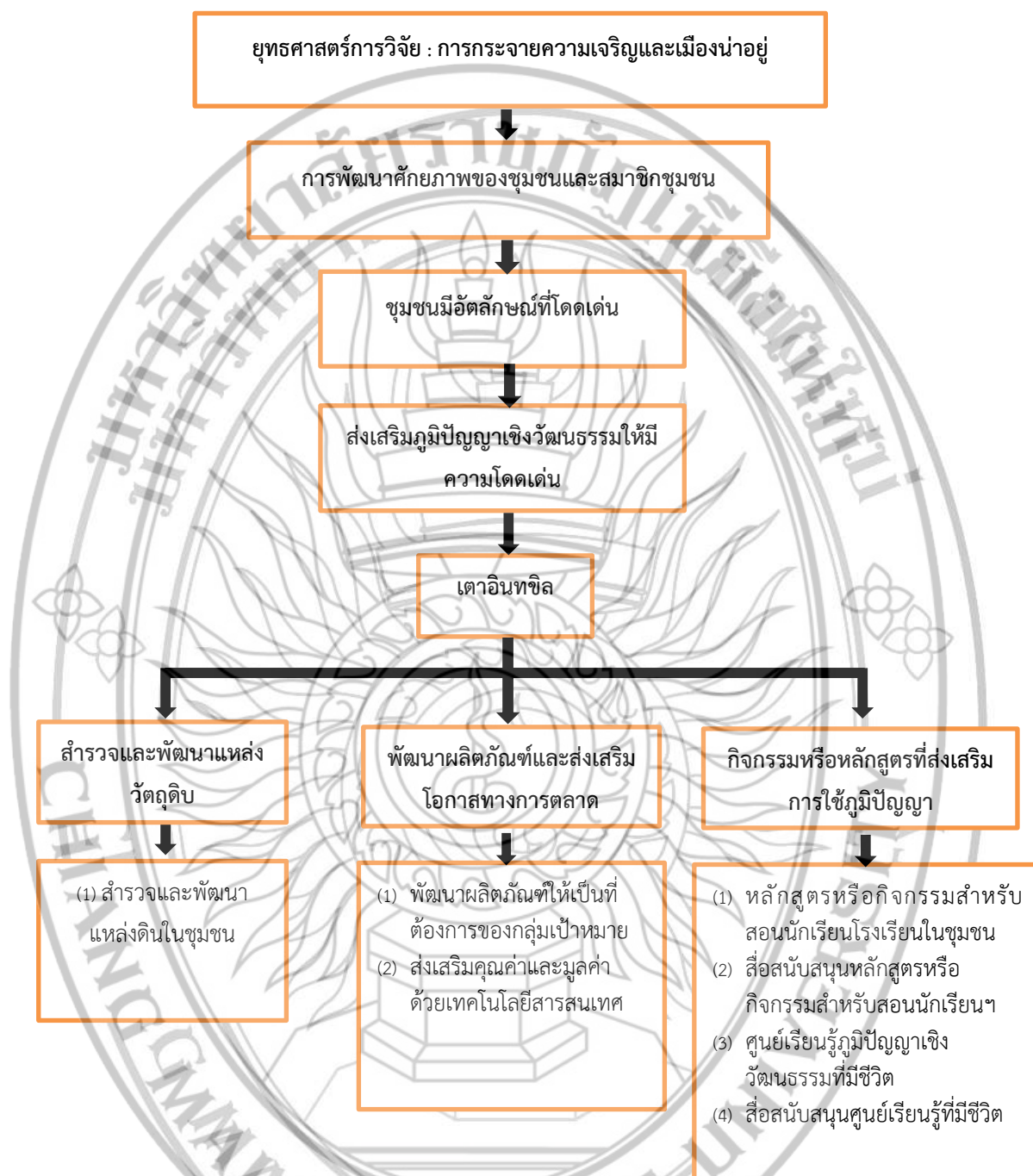
1. เพื่อสำรวจแหล่งดินเพื่อใช้ในการผลิตเซรามิกในพื้นที่ ตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนาเนื้อดินสำหรับใช้ในการผลิตเซรามิก

ขอบเขตของโครงการวิจัย

1. ทำการสำรวจแหล่งดินเพื่อใช้ในการผลิตเซรามิกในพื้นที่ ตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
2. ทำการพัฒนาเนื้อดินสำหรับใช้ในการผลิตเซรามิก ที่สามารถเผาให้สุกตัวได้ด้วยเตาเผาอินทิล

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

การสำรวจและพัฒนาแหล่งดินสำหรับใช้ประโยชน์ในการผลิตเซรามิก ในพื้นที่ตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ถือเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่นเพื่อสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับชุมชน ถือเป็นเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรม เป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่คุณค่า ที่นำมาซึ่งผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน สามารถสร้างอาชีพและรายได้ โดยมีเป้าหมายหลักคือ การสร้างทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน นำไปสู่การยกระดับเศรษฐกิจระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย